

Türkiye-ABD Suçluların Geri Verilmesi Anlaşması ve FETÖ Liderinin İadesi

MERT HÜSEYİN AKGÜN

- Türkiye ve ABD arasındaki Suçluların Geri Verilmesi Anlaşması neleri öngörüyor?
 - Türkiye'nin Fetullah Gülen'i iade istemi hangi gerekçelere dayanıyor?
- Anlaşmanın öngördüğü hükümler karşısında siyasi suç savunması ne kadar gerçekçi?

Türkiye önce 17-25 Aralık 2013'te ve daha sonra 15 Temmuz 2016'da Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) devletin farklı birimlerindeki unsurlarını kullanmak suretiyle giriştiği darbe teşebbüslerine sahne oldu. Bu terör yapılanmasına yönelik adli makamlarca birçok ceza soruşturması yürütülmüş, kurucusu ve lideri olan Fetullah Gülen hakkında terör örgütü yöneticisi sıfatıyla “cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ve Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek”, “silahlı terör örgütü kurmak ve yönetmek”, “siyasi ve askeri casusluk”, “resmi belgede sahtecilik”, “dini inanç ve duyguların istismarı suretiyle nitelikli dolandırıcılık”, “terörizmin finansmanı” ve “kişisel verileri kaydetmek” gibi suçlamalarla Ankara, İstanbul, Bursa ve Uşak Cumhuriyet Başsavcılıklarınca iddianameler düzenlenmiş ve bir numaralı sanık olarak yer aldığı kamu davaları açılmıştır. Son olarak “Cumhurbaşkanı'na suikast” ve “nitelikli şekilde 241 kişiyi kasten öldürmek” gibi suç isnatları nedeniyle bahse konu terör örgütü yöneticisi hakkında Ankara 2. Sulh Ceza Hakimliğince yokluğunda tutuklama kararı alınmıştır.

Gülen'in Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) kaçak olarak bulunması suçluların geri verilmesi müessesesini kamuoyu gündemine taşımıştır. Bu perspektifte Türkiye-ABD Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi, terör örgütü liderinin Türkiye'ye iadesi bağlamında incelenecektir.

GENEL HATLARIYLA SUÇLULARIN İADESİ KURUMU
Devletlerin egemenlik hakkı ile bundan kaynaklanan yargılama ve cezalandırma yetkileri fiilen ülke sınırlarıyla kısıtlanmıştır. Bu durum insanların suç teşkil eden fiilleri nedeniyle kendilerine cezai müeyyideleri uygulayacak ülkeden başka bir ülkeye kaçmaları sonucunu da beraberinde getirmiştir. “Suçluların iadesi” (*extradition*) kurumu, işlediği suç belirli bir devletin yargı yetkisi içinde olan kişinin ülkesinde bulunduğu devlet tarafından yargılanması veya cezasının infaz edilmesi amacıyla yargı yetkisini haiz olan devlete verilmesini ifade eder.¹ Böylece işlenen suç ile bozulmuş olan hukuk düzeninin yeniden tesisine imkan tanınmaktadır.

1. Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Genel Kısım Cilt: 3, (İÜHF Yayınları, İstanbul: 1980), s. 486.

MERT HÜSEYİN AKGÜN

Lisans eğitimi Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Gazi Üniversitesi'nde Kamu Hukuku alanında yüksek lisansına devam etmektedir. SETA Hukuk ve İnsan Hakları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır. Yargı reformu ve yeni anayasa çalışmaları araştırma alanları arasında yer almaktadır.

Her ne kadar “suçlu”ların iadesi şeklinde ifade edilse de geri verme kurumu soruşturma evresindeki “şüpheli”leri veya henüz yargılanmamış kovuşturma aşamasında bulunan “sanık”ları veyahut da hükmü kesinleşmiş olup cezasının infazını temin maksadıyla iadesi talep edilen “hükümlü”leri de kapsar.²

Suçluların iadesi suçla mücadelede milletlerarası bir boyutu ihtiva ettiğinden bu alanda iki veya çok taraflı uluslararası antlaşmalar yapılmış ve iade işlemleri öncelikli olarak bu anlaşmalara göre yürütülmüştür. Ancak devletlerin iade süreci, geri vermenin kendisinden talep edildiği ülkelerin de işlemler yapmasını icap ettirdiğinden devletlerin iç hukuklarında iadeye dair düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin ABD suçluların iadesi konusuna ceza ve ceza usulünü düzenleyen yasa içerisinde yer vermiştir.³

Öte yandan iki devlet arasında geri vermeye dayanak teşkil edecek herhangi bir uluslararası anlaşma bulunmaması suçlu iadesini tek başına hukuka aykırı hale getirmemekte, devletlerarası iyi niyet ve uluslararası hukuktaki karşılıklılık ilkeleri devreye girmektedir. Nitekim halk arasında Banker Kastelli olarak bilinen Abidin Cevher Özden Tunus’a kaçmış, o tarihte iki ülke arasında bir suçluların iadesi anlaşması bulunmamasına rağmen uluslararası hukuktaki gelenekler ve müteakabiliyet ilkesi gözetilerek 1982 yılında Türkiye’ye iade edilmesine karar verilmiştir.⁴

Türk hukukunda bugünkü anlamda suçluların iadesine dönük ilk anlaşma ise 1874 yılında ABD ile yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde ilk geri verme anlaşması ise 1923 yılında yine ABD ile imzalanmış olup bu sözleşme 1980 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Türkiye bir Avrupa Konseyi sözleşmesi olan Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi’ne de (SİDAS) taraftır. Üçü Konsey üyesi olmamakla birlikte elli ülkenin taraf olduğu SİDAS, geri vermeye

dair uluslararası yeknesaklaşma amacı gütmekte ve Türkiye açısından da sıklıkla uygulanması nedeniyle önem taşımaktadır.

Bugün itibarıyla suçluların geri verilmesinin Türk hukukundaki pozitif dayanaklarını Anayasa’nın 19. ve 38. maddeleri, suçluların iadesine ilişkin yapılmış iki veya çok taraflı uluslararası sözleşmeler ve *Resmi Gazete*’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5.5.2016 tarihli 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu oluşturmaktadır.

TÜRKİYE-ABD SUÇLULARIN GERİ VERİLMESİ SÖZLEŞMESİ VE GÜLEN’İN İADESİ

Türkiye Cumhuriyeti ve ABD arasında suçluların iadesinin hukuksal çerçevesini 1 Ocak 1981’de yürürlüğe girmiş olan “Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Antlaşması” oluşturmaktadır.⁵ Sözleşme kapsamında ABD 2006-2016 yılları arasında üç terör suçlusu için iade talebinde bulunmuştur. Bu suçlulardan biri için iade istemi kabul edilirken biri hakkında yeterli belge gönderilmediğinden talep reddedilmiştir. Diğer hakkındaki işlemler devam etmektedir.⁶ Türkiye ise 2011-2016 yılları arasındaki beş yıllık dönemde üç terör suçlusuna ilişkin iade isteminde bulunmuştur. Bunlardan biri reddedilirken biri için de iade prosedürü devam etmektedir.⁷ Bir talepten ise Türkiye tarafından vazgeçilmiştir.

Sözleşmenin Kapsamı

Sözleşmenin 1. maddesi geri vermenin hangi kapsam ve durumlara özgü olacağını genel olarak belirtmiştir. Hüküm incelendiğinde soruşturma evresinin her aşamasında iadenin istenebileceği düşünülebilir. Ancak hem geri verme gibi ciddi bir uluslararası prosedürü gerektiren bir kurumunun işletilmesi hem

2. Kayıhan İçel ve Süheyl Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku*, Genel Kısım 1. Kitap, (Beta Yayınları, İstanbul: 1999), s. 206.

3. Bkz. “18 USC 3184: Fugitives from Foreign Country to United States”, United States Code, <http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section3184&num=0&cedition=prelim>, (Erişim tarihi: 18 Ekim 2016).

4. Ahmet Ulutaş, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Suçluların Geri Verilmesi*, (Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara: 2012), s. 55.

5. Sözleşme 20.11.1980 tarih ve 17166 sayılı *Resmi Gazete*’de yayımlanmış ve 1 Ocak 1981’de yürürlüğe girmiştir. Bkz. <http://photos.state.gov/libraries/turkey/461177/pdf/32t3111.pdf>, (Erişim tarihi: 18 Ekim 2016).

6. “Adalet Bakanlığı 2015 Yılı Faaliyet Raporu”, Adalet Bakanlığı, s. 134.

7. Didem Özel Tümer, “ABD İstedi, Türkiye Verdi”, *Aljazeera Türk*, 22 Ağustos 2016.

de Sözleşmenin muhteviyatı, iade istemine konu şüpheli ya da sanık hakkında yeterli suç şüphesi ve somut delillerin (*probable cause*) olmasını gerektirmektedir. Bu madde ve iade isteminde tutuklama müzekkeresinin de bulunmasını şart koşan 7. maddede nedeniyle iadenin soruşturma evresinde bulunan şüpheli ve kovuşturma evresindeki sanık için haklarında “tutuklama kararı verilmesi” halinde mümkün olacağı kabul edilmelidir. Hüküm verilmiş olmakla birlikte cezası infaz edilemeyen hükümlü için de infazını temin amacıyla iade isteminde bulunulabilir.⁸

Anlaşma iade işlemine konu olabilecek suçları 2. maddede düzenlemiştir. Ayrıca Sözleşme, içerisinde çeşitli suçların yer aldığı bir ek listeyi de kabul etmiştir. Buna göre hem Türkiye hem de ABD yasaları uyarınca asgari haddi bir yılı aşan süre ile hürriyeti bağlayıcı veya daha ağır bir cezayı gerektiren tüm suçlar ek listede yazılı olmasına bakılmaksızın iade talebine konu olabilir. Eğer bahse konu kişi hakkında hüküm verilmiş ve infaz aşaması söz konusu olmuşsa infaz edilecek mahkumiyetin süresi veya infazın tamamlanamayan süresinin en az altı ay olması gerekir. Ek listede yazılı (kasten insan öldürme, yaralama, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma vs.) suçlar için ise yine cezası her iki taraf devlet yasalarına göre alt sınırı bir yılı aşmak kaydıyla geri verme kabul edilmiştir.

Geri vermeye konu olabileceği Sözleşmede belirtilmiş olan herhangi bir eyleme teşebbüs veya o suça iştirak (asli, müşterek veya fer'i olarak katılma) halinde de geri verme mümkün olacaktır. Tarafların her ikisinin yasalarına göre de suç teşkil etmesi kaydıyla, suç işlemek için örgüt kurulması (TCK, m. 220; 314) durumunda da iade prosedürünün işletileceği ayrıca belirtilmiştir.

İade Talebinin Reddi

Sözleşme iade talebinin reddini mutlak ret ve nispi ret şeklinde iki ayrı fıkrada düzenlemiştir. Mutlak ret nedenlerinin varlığı halinde iade talebinin geri çevrilmesi zorunlu iken nispi ret nedenlerinin var-

8. Süheyl Donay, “Suçluların İadesinde Yeni Gelişmeler”, *İHFİM*, Cilt: 50, Sayı: 1-4, (1984), s. 243.

lığı iade talebinin geri çevrilmesinde istenilen tarafa bir takdir hakkı tanır. 5. maddede hem mutlak hem de nispi ret nedenlerinin niteliğini belirleme yetkisinin yalnızca iade isteminin yöneltildiği tarafa ait olacağı hükme bağlanmıştır.

Sözleşme; talebe konu suç siyasi nitelikte ise veya siyasi suçlarla irtibatlı ise, sırf askeri nitelikte bir suç ise, zaman aşımı gerçekleşmişse, iadesi istenilen kişi iade talebine konu olan suçtan ötürü istenilen devlette yargılanarak kesin ve bağlayıcı bir hükümle beraat etmiş veya mahkum olmuş ise, talebe konu olan suç istenilen tarafın ülkesinde işlenmiş olup da yargı yetkisi nedeniyle onun adli makamlarına intikal ettirilmiş veya intikal ettirilecek ise, talebe konu olan suç taraflardan birinde çıkarılan genel veya özel affa konu olmuş veya olmakta ise iade isteminin “mutlak olarak red” dini öngörmektedir.

Sözleşme nispi ret sebeplerini de üç bentte düzenlemiştir. Buna göre;

- Teslimi istenen kişi aynı suçtan ötürü istenilen tarafta kovuşturulmakta ise,
- İstenilen taraf aynı suçtan ötürü kovuşturmamak veya kovuşturmayı durdurmak kararı almış ise,
- Teslimi istenen kişi aynı suçtan ötürü bir üçüncü devlet ülkesinde yargılanarak beraat etmiş veya mahkum olmuş ise,

İstenilen tarafa iade edip etmeme hususunda “takdir hakkı” tanınmıştır.

Siyasi Suç Tartışması

Sözleşme, 3. maddesinde “siyasi suçlar” a ilişkin talepleri bir mutlak ret sebebi olarak ele almaktadır. Gerek ABD kamuoyundaki tartışmalar gerekse Türkiye’nin terör suçlularının iadesi konusunda yaşadığı deneyimler, Gülen’in geri verilmesi meselesinde en önemli başlıklarından birini “siyasi suç” kavramının oluşturacağını göstermektedir. Siyasi suçlarda geri verilmezlik günümüzde geri vermeye dair birçok hukuki düzenlemede⁹ benimsenmişse

9. Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi, m. 3; 6706 s. Kanun m. 11/1.

de sözleşmelerde tanımının yapılmasından kaçınılmış ve konu yargı makamlarının takdirine bırakılmıştır. Bununla birlikte siyasi suçlar, devletin egemenliği ve güvenliğine, anayasası ile belirlenmiş siyasi ve hukuki temel düzenine karşı işlenen suçlar olarak özetlenebilir.¹⁰

Hemen belirtelim ki siyasi suç kapsamının başta yaşama hakkı, kişi hürriyeti ve vatandaşların siyasi katılma hakları olmak üzere temel hak ve özgürlüklere yönelik vahim ihlalleri de içine alacak derecede geniş tutulmasını kabul etmek mümkün değildir. Aksi takdirde suçluların geri verilmesi kurumu bozulan kamu düzeninin yeniden tesisi amacına hizmet etmeyeceği gibi siyasi suç istisnasının keyfi nedenlerle kötüye kullanımı da suçluların adaletten kaçırılması riskini ortaya çıkaracaktır. Nitekim Türkiye'nin geçmiş yıllarda İtalya ve Belçika ile yaşadığı iade "kriz"leri bunu doğrular niteliktedir. İtalya 1998 yılında Abdullah Öcalan'ı, Belçika ise 1999-2006 yılları arasında Sabancı suikastı faili Fehriye Erdal'ı Türkiye'nin uluslararası anlaşmalardan doğan haklı taleplerine rağmen iade etmemiştir. Şüphesiz bu tarz uygulamalar hem terör ve suçlulukla mücadelede uluslararası işbirliğine zarar vermiş hem de siyasi suç istisnasını –ortaya çıkış amacına aykırı bir şekilde– suçlular için bir kaçış yolu haline getirmiştir.

Siyasi suçlar genel olarak tam ve nispi siyasi suçlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Tam (mutlak) siyasi suçlar doğrudan doğruya siyasi saik altında ve devletin anayasası ile belirlenmiş siyasal düzenine karşı işlenmiş suçları ifade eder.¹¹ Suçun tam siyasi suç olarak mütalaa edilmesi için failin sadece anayasal düzene, devletin güvenliğine karşı suçlardan sorumlu tutulması ve herhangi bir şekilde yağma, yaralama, öldürme gibi birey menfaatlerini ihlal eden adi suçları işlememiş olması gerekir. Bu nedenle tam siyasi suçlarda geri vermeme mutlak olarak kabul edilmektedir.

10. Dönmezer ve Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, 575; Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (USA Yayıncılık, 2012), s. 58.

11. İçel ve Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 224.

m.3 Reddetme Koşulları

1. Geri verme aşağıdaki koşullarda kabul edilmeyecektir:

a) Geri verme istemine konu olan suç, istenilen tarafça siyasi nitelikte veya böyle bir suçla murtaabı bir suç sayılır ise; veya geri verme isteminin, gerçekte, istenen kişiyi, siyasi görüşleri nedeniyle kovuşturmak veya cezalandırmak için yapılmış olduğuna istenilen tarafça kanaat getirilir ise,

Bununla birlikte, bir Devlet Başkanına veya Hükümet Başkanına veya aileleri üyelerinden birine karşı işlenmiş veya işlenmeye teşebbüs edilmiş bir suç, siyasi nitelikte bir suç sayılmayacaktır.

Nispi siyasi suçlar ise esas itibarıyla adi suçların devletin siyasi düzenini ihlal saikiyle işlenmesi halinde söz konusu olmaktadır. 15 Temmuz örneğini ele alacak olursak failler hükümet darbesi gerçekleştirmek amacıyla çok sayıda mala zarar verme, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, kasten yaralama ve öldürme suçlarını işlemişlerdir. Uluslararası anlaşmalarda, ulusal kanunlar ve yargı içtihatlarında nispi siyasi suçlar için iadeyi mümkün kılan düzenlemeler bulunmakta, devlet başkanlarına suikast suçu, terör suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlar halinde siyasi suç istisnasının öne sürülemeyeceği kabul edilmektedir.¹² Bu hususlar başta Gülen olmak üzere FETÖ mensuplarının iadesi açısından Türkiye'nin elini kuvvetlendirmektedir.

Günümüzde yabancı devlet başkanları ve ailelerinin hayatına kasıt suçunun işlenmesi veya bu suçla teşebbüs edilmesinin siyasi suç olarak kabul edilmeyeceği yerleşik bir ilke halini almıştır.¹³ "Belçika şartı" olarak anılan bu kural Türkiye ile ABD arasındaki iade anlaşmasında da kapsamı genişletilerek tekrar edilmiştir. Buna göre devlet başkanı yanında hükümet başkanları da hükme dahil edilmiş, ayrıca maddede "bir suç" ifadesi kullanılarak yalnızca öl-

12. İçel ve Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 224-225.

13. Kuralın Belçika şartı olarak adlandırılmasının nedeni, 1856 yılında Fransa Kralı'na yapılması planlanan suikastın failinin iadesi için Belçika'nın bir yasa değişikliği yapması ve bu suçu siyasi suç kapsamı dışına çıkarmasıdır. Bkz. İçel ve Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku*, s. 225; Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nde de (m. 3, 3) yer almıştır.

dürme suçu değil devlet ve hükümet başkanlarına yönelmiş bütün suçlar siyasi suç dışında tutulmuş ve faillerinin iadesi mümkün hale gelmiştir (m. 3/1, a).

Bilindiği üzere 15 Temmuz darbe girişimi sırasında terör örgütü mensubu askerlerce Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik bir suikast girişiminde bulunmuş ve "Cumhurbaşkanı'na suikast" suçlaması Ankara 2. Sulh Ceza Hakimliğinin Gülen hakkında çıkardığı gıyabi tutuklama kararına dayanak teşkil etmiştir. Sözleşmenin bu hususu düzenleyen açık hükmü karşısında Amerikan makamlarının iadeyi siyasi suç kapsamında değerlendirmesi mümkün görünmemektedir.

Öte yandan "bu fıkra hükümleri, sözleşen tarafların çok taraflı uluslararası bir anlaşma ile halen üstlenmiş oldukları veya sonradan üstlenebilecekleri bir yükümlülüğü etkilemez" hükmü getirilerek siyasi suç iddiasını sınırlayan diğer uluslararası düzenlemelerin saklı kalacağı ifade edilmiştir.¹⁴

İade İsteminde Aranılan Şartlar

Sözleşme, devletin iade talebinde bulunmasını çeşitli usuli koşullara bağlamıştır. Bu bağlamda 7. maddenin birinci fıkrası, isteme konu olan suçlular hakkında yargı organlarınca bir tutuklama kararı çıkarılmasını öngörmektedir. Böylelikle iade için isnat edilen suçun türü ve asgari cezasının dışında isnadın dayandığı deliller açısından belirli bir ağırlıkta olmasını da aramaktadır.¹⁵ Gülen hakkında da Türk yargı mercilerinin çeşitli tarihlerde vermiş olduğu çok sayıda gıyabi tutuklama kararı bulunması iade isteminde bu hususun gözetildiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca aynı maddenin c bendinde geri vermeyi talep eden devletin, suç istenilen taraf ülkesinde işlenmiş olsa idi o devletin yasalarına göre kişinin

14. BM Güvenlik Konseyi 11 Eylül terör saldırılarının hemen ardından kabul ettiği 1373 sayılı kararında (3, g) bütün devletlerden terörist olarak varsayılan suçluların iade taleplerinin siyasi mülahazaları doğrulayacak şekilde reddedilmemesini talep etmiştir. Bkz. "Güvenlik Konseyi'nin 28 Eylül 2001 Günü 4385inci Oturumunda Kabul Edilen (2001) 1373 sayılı Kararı", http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararasi_mevzuat/BirlesmisMilletler/BM_1373_Karar.htm, (Erişim tarihi: 18 Ekim 2016).

15. Donay, "Suçluların İadesinde Yeni Gelişmeler", s. 254.

tutuklanmasını gerektirecek kanıtların sunulması da istenmiştir. 8. maddede ise kendisine sunulmuş olan kanıt ve bilgilerin anlaşmada iade için belirtilen gereklere uygun olmadığı kanaatini taşıması halinde istenilen taraf ülkesine ek kanıt ve bilgi talep etme hakkı tanınmıştır.

İade Sürecinde Alınabilecek Tedbirler ve Gülen'in Tutuklanması

Sözleşmenin 9. ve 10. maddeleri iadesi istenilen kişinin tutuklanmasına dair iki ayrı düzenleme benimsenmiştir.

1. İade Amacıyla Tutuklama (m. 9)

m.9 Alınacak Önlemler

Sözleşen Taraflar, geri verme istemine ilişkin bilgi ve belgelerin alınmasından sonra, istenen kişinin aranması da dâhil olmak üzere gerekli tüm önlemleri alacaklardır.

Aranan kişi, bulunduğu, İstenilen Taraf yetkili makamları karara varıncaya kadar, tutukluluk altında bulundurulacaktır. Geri verme istemi kabul edildiği takdirde, tutukluluk hali teslimine değin sürdürülecektir.

Sözleşmenin "alınacak önlemler" başlığını taşıyan 9. maddesi iade talebinin istenilen devlet tarafından kabul edilmesinden önce sanığın tutuklanmasını öngörmüştür.

ABD'nin istenilen ülke konumunda olması nedeniyle (m. 10'da düzenlenen geçici tutuklamadan farklı olarak) Türkiye'nin ayrıca bir talebine gerek olmaksızın geri vermeye konu kişi hakkında tutuklama tedbirini uygulamakla mükellef olduğu görülmektedir. Sözleşmenin bu açık düzenlemesi karşısında Türkiye, ABD'den Sözleşmeye riayet etmesini ve resmi iade talebinde bulunduğu Gülen'i (ABD mahkemeleri geri verme hakkında bir karara varıncaya dek) tutuklamasını beklemektedir.

2. Geçici Tutuklama (m. 10)

Geçici tutuklamayı düzenleyen 10. madde ise iadeyi isteyen tarafın aranan kişi hakkındaki istemini diğer

taraf devlete iletmesinden önce tutuklama talep edebilmesi imkanını getirmiştir. Maddenin 2. fıkrasında tutuklama istemi için şüpheli veya sanık hakkında isteyen ülkede verilmiş bir tutuklama kararının varlığı aranmıştır.¹⁶ Bu çerçevede alınan tedbirin geçici olarak addedilmesi, talep eden devletin (7. maddede yazılı) geri verme belgelerini tutuklama tarihinden itibaren 60 günlük süre içinde göndermemesi halinde tutuklamanın kalkacak olması nedeniyledir. Ancak geri verme belgelerinin 60 gün içinde istenilen devlete verilmesi halinde tutukluluk hali iade istemi sonuçlandırılana kadar devam edecektir.

SONUÇ

Türkiye halihazırda ABD’de ikamet etmekte olan FETÖ lideri Fetullah Gülen için resmi iade talebini muhatap devlet makamlarına yöneltmiş ve hukuki süreci işletmeye başlamıştır. Türkiye’nin mevcut iade talebi Gülen ve FETÖ’nün 15 Temmuz 2016 öncesinde işledikleri suçlara ilişkindir. Bu suçlarla ilgili iddianamelerin de iade dosyasında yer aldığı belirtilmektedir. Ayrıca 15 Temmuz darbe teşebbüsüne ilişkin yürütülen soruşturmalar da devam etmekte,

16. Nitekim Türkiye “15 Temmuz darbe girişiminin Fetullah Gülen’in talimatı ile gerçekleştiğini” ve bu nedenle hakkında tutuklama kararının olduğunu belirterek Gülen’in Sözleşmenin 10. maddesi çerçevesinde geçici olarak tutuklanmasını ABD Adalet Bakanlığından talep etmiştir. Bkz. “10’uncu Maddeyi Uygulayın Gülen’i Darbeden Tutuklayın”, *Sabah*, 14 Eylül 2016.

Adalet Bakanlığı Gülen için bu soruşturmalar kapsamında ikinci bir iade talebinde bulunmaya hazırlanmaktadır. Türkiye bu bağlamda Sözleşmenin 10. maddesinde düzenlenen geçici tutuklama talebini de ABD’ye iletmiştir. Tüm bu taleplerde Sözleşmenin 7. maddesine uygun olarak Gülen hakkında Türk yargı makamlarının çıkardığı tutuklama ve yakalama kararları yer almaktadır.

Türkiye ile ABD arasındaki anlaşma, Gülen’in öncelikle bir tedbir olarak tutuklanması ve sonrasında iadesi için gerekli hukuki zemini sağlamaktadır. Gülen’in dosyası ne mutlak ret koşullarını taşımaktadır ne de siyasi suç kapsamında değerlendirilebilir. Ayrıca Belçika şartı olarak bilinen devlet ya da hükümet başkanlarına karşı işlenmiş suçların siyasi suç sayılamayacağı kuralı ABD’nin iadede kaçınmasını zorlaştırmaktadır. Kısacası bundan sonra ABD’nin iade etmeme kararı vermesinin hiçbir hukuki dayanağı ve gerekçesi bulunmamaktadır. Böyle bir karar siyasi bir tercih olacaktır.

Bütün bu hukuki değerlendirmelerin yanında Türkiye, FETÖ’den kaynaklı çok ağır bir saldırı ve tehditle karşı karşıya kalmıştır. Sadece 15 Temmuz darbe girişimi göz önüne alındığında 241 kişinin ölümünden sorumlu olmakla suçlanan birinin Türkiye’ye iade edilmesi suretiyle adalet önüne çıkarılmasına yardımcı olmak, terörle uluslararası mücadele iddiasındaki tüm devletlerin bir ödevidir.

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington D.C. 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Cairo

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985